

► Exkomunikační papežská bula *Regnans in excelsis* proti anglické královně Alžbětě I. (1570)

Historický úvod:

Alžběta I. byla exkomunikována 25. 2. 1570 bulou *Regnans in excelsis* papeže Pia V. Vydáním exkomunikační buly vyvrcholila krize mezi ní a papežstvím, která začala již nedlouho po jejím nástupu na trůn roku 1558. O rok později obnovila královskou nadřazenost nad církevními záležitostmi s titulem „nejvyšší správkyně anglické církve“. Následným cílem bylo sjednotit zemi a zamezit domácí občanské válce mezi katolíky, věrnými Římu, a protestanty, kterou bylo možno pozorovat tou dobou ve Francii nebo v některých oblastech Německa. Alžběta podporovala výchovu nových protestantských kněží; staří, které kdysi dosadila její katolická sestra a předchůdkyně Marie, postupně vymírali. Vydání exkomunikační buly roku 1570 znamenalo mj. vyslání jezuitů do Anglie, kteří zde začali vykonávat misijní činnost. Reakcí bylo zostřené pronásledování katolíků ze strany anglického státu (např. anglický kněz, vysvěcený po roce 1559 katolickým biskupem, byl automaticky označen za velezrádce). Exkomunikace dodala odvahu domácím katolickým šlechticům k periodicky se opakujícím povstáním a stala se vítaným legitimizačním prostředkem i pro cizí státy, které se v čele se Španělskem snažily napadnout Anglii. Alžběta však i za pomoci svých věrných rádců dokázala všechny turbulence ustát a navzdory svému vyobcování z římské církve udržet jednotu země a ubránit ji i vůči útokům ze zahraničí.

Vydání pramene v originále a dalších jazykových mutacích:

latinský originál: Laerzio Cherubini (ed.): *Magnum Bullarium Romanum II: a beato Leone Magno usque ad Benedictum, Luxemburgi 1727*, s. 324–325 (dostupné: <https://books.google.cz/books?id=h6BmAAAAcAAJ&pg=PA624&dq=magnum+bullarium+romanum+online&hl=cs&sa=X&ved=2ahUKEwjRssSWq4P9AhXzSPED-HQzdC4YQ6AF6BAgCEAI#v=onepage&q=magnum%20bullarium%20romanum%20online&f=false>)

anglický překlad: <https://www.papalencyclicals.net/Pius05/p5regnans.htm>.

PŘEKLAD (Pavel Zavadil):

Biskup Pius, služebník Božích služebníků, dává v této věci na věčnou paměť:

Ten, který vládne na nebesích a jemuž je dána veškerá moc na nebi i na zemi, svěřil jedinou svatou katolickou a apoštolskou církev, mimo niž není spásy, jedinému na této zemi, totiž Petrovi, prvnímu mezi apoštoly, a po něm jeho následovníku, římskému biskupovi, aby v ní vládl plnou mocí. Jeho jediného stanovil vládcem nad všemi národy a všemi královstvími, tím, kdo vyvrací, vytrhává, rozptyluje, ničí, vysazuje a posiluje, aby svůj věrný lid, svorný v poutu vzájemné lásky, uchoval v duchovní jednotě a uvedl jej před svého Spasitele ve zdraví a neporušenosti.

§ 1. Při naplňování této povinnosti jsme my, povolání z Boží dobroty k řízení shora řečené církve, nevynechali žádnou námahu při usilovné snaze, aby se tato jednota katolického náboženství (které jeho Tvůrce k vyzkoušení svých věrných a pro naši nápravu nechal v tolika bouřích zakolísat) udržela nepoškozená. Avšak počet bezbožných se zvýšil tak značně, že na celém světě již nezbylo jediné místo, jež by se nepokusili rozvrátit svojí zkaženou naukou. Pčinila se o to mezi jinými služebnice ničemností, Alžběta, předstíraná královna Anglie, u níž jako u svého ochránce našli zastání ti nejzatvrzejší z nich. Právě ona se zmocnila královské koruny a obludně si přisvojila roli nejvyšší hlavy církve a z ní plynoucí mimořádné autority a právní nadřazenosti. Tím znovu uvrhla toto království, které již bylo navraceno na spořádanou cestu ke katolické víře, do zbědovaného stavu.

§ 2. Silnou rukou zakázala užívání pravého náboženství, jež kdysi odvrhl a opustil Jindřich VIII. a jež s podporou našeho Stolce znovuobnovila královna Marie zbožné paměti. Následovala a přijala kacírské bludy, rozpustila královskou radu sestavenou z anglické šlechty a obsadila ji kacíři nízkého stavu. Potlačila následovníky katolické víry, prosadila falešné kazatele a posluhovače bezbožností, zrušila mši svatou, modlitby, posty, výběr pokrmů, celibát a katolické obřady. Nařídila, aby se po celém království šířily knihy obsahující zjevné kacírství a aby i její poddaní dodržovali bezbožné obřady a nařízení podle Kalvínových pravidel, které sama přijala a zachovávala. Odvážila se zbavit biskupy, představené kostelů a další katolické kněze jejich kostelů a výhod, svěřit tyto a další církevní záležitosti do rukou kacírů a zaujímat rozhodnutí ve věcech církve. Zakázala prelátům, duchovním i lidu uznávat Římskou církev a řídit se jejími nařízeními a kanonickými sankcemi. Donutila většinu z nich dodržovat její bezbožné zákony, zavrhnout autoritu Římského biskupa a poslušnost vůči němu, přísahou uznat, že ona je jejich jedinou paní ve věcech světských i duchovních. Uvalila pokuty a tresty na ty, kteří ji nevyslyšeli, a vynutila je na těch, již vytrvali v jednotě víry a výše uvedené poslušnosti. Uvrhla katolické hodnostáře a představené kostelů do vězení, kde ve vysílení a smutku bídne dožili poslední dny svého života. Toto vše je mezi všemi národy jasně a trvale známo a podepřeno nespočetným množstvím nejvážnějších svědectví, takže nezbyvá ani nejmenší místo pro omluvu, obranu a obhajobu.

§ 3. Bezbožnosti a zločiny se vršily jedny přes druhé, pronásledování věrných a poškozování náboženství nabíraly, z podnětu a pčiněním řečené Alžběty, den ode dne na síle. Pocho-pili jsme, že její mysl je neústupná a zatvrzelá, neboť zavrhl zbožné prosby a žádosti katolických vládců volající k ozdravení a obratu, ba dokonce neumožnila vyslancům tohoto Stolce v této věci ani přicestovat do Anglie. Proto jsme donuceni pozvednout proti ní spravedlivé

zbraně, třebaže nedokážeme utišit naši bolest, když víme, že se musíme obrátit proti někomu, jehož předkové se velice zasloužili o křesťanské společenství. Opření o autoritu Toho, jenž nás ráčil dosadit na tento nejvyšší trůn spravedlnosti (ač nejsme takového břemena hodni), prohlašujeme z plné apoštolské pravomoci, že na řečenou Alžbětu, kacířku a podporovatelku kacířů, jakož i na její následovníky, uvrhujeme trest exkomunikace a odřezáváme tento úd z jediného Kristova těla.

§ 4. Dále ji zbavujeme předstíraného práva na řečenou královskou korunu, a vůbec jakéhokoli panování, důstojnosti a privilegií.

§ 5. Šlechtici, poddaní a lid řečeného království a všichni další, kteří vůči ní složili jakoukoli přísahu, se od této přísahy navěky osvobozují, jakož i od jakýchkoli závazků podřízenosti, věrnosti a poslušnosti. Autoritou přítomného dokumentu je z těchto povinností osvobozujeme, tak jako zmíněnou Alžbětu zbavujeme předstíraného nároku na královskou korunu a všech výše řečených práv. Nařizujeme a přikazujeme všem jednotlivým šlechticům i poddanému lidu a vůbec všem výše uvedeným: nechť se neodvažují uposlechnout žádných jejích příkazů, nařízení a zákonů. Budou-li tak činit, uvalujeme na ně stejný trest exkomunikace.

§ 6. Protože je nadmíru obtížné doručit přítomný dokument všude tam, kde ho bude zapotřebí, nařizujeme, aby jeho kopie, pořízené rukou veřejného notáře a potvrzené pečetí církevního představeného či jeho kurie, měly při soudním projednávání i mimo něj kdekoli na světě naprosto a zcela stejnou platnost jako přítomný dokument v originále, kdyby byl vystaven či ukázán.

Dáno v Římě u sv. Petra, dne 25. února roku 1570 od Vtělení Páně, v pátém roce našeho pontifikátu.

■ Historické otázky přímé

(odpověď lze nalézt v samotném textu):

1. Jak papež Pius V. mluví v dokumentu sám o sobě a proč?
2. O jakou autoritu se Pius V. opírá?
3. Co je dáváno Alžbětě I. za vinu?
4. Jakou roli v Alžbětině počínání sehrál podle textu Jindřich VIII., Marie (Katolická) nebo Jan Kalvín?
5. Jaký důsledek měla Alžbětina exkomunikace na její poddané?

■ Historické otázky kontextuální

(otázka vychází z textu, odpověď je třeba nalézt s pomocí dalších textů, např. učebnice, internetu atd.)

1. Proč je Alžběta I. nazývána nepravou anglickou královnou?
2. Kteří předchůdci Alžběty I. se v Anglii zasloužili o rozvoj křesťanství?
3. Co v praxi znamenal trest exkomunikace? Znáte nějakou jinou historickou osobnost, která byla exkomunikována?
4. Co znamená označení „bula“ a znáte nějakou jinou bulu, např. z českých dějin?

■ Vazba na rámcový vzdělávací program pro gymnázia:

RVP G: popíše základní rysy reformace a protireformace, vysvětlí důsledky pro další evropský i světový vývoj